

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 87/09-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 19. marca 2009 predbežne prerokoval sťažnosť H. Ľ., V., zastúpenej advokátkou JUDr. V. S., P., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci v jej prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 150/2004 a jeho rozsudkom z 29. februára 2008, ako aj postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 100/2008 a jeho rozsudkom z 29. októbra 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť H. Ľ. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. januára 2009 doručená sťažnosť H. Ľ. (ďalej len „sťažovateľka“), v ktorej namieta porušenie svojho

základného práva na prerokovanie veci v jej prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 150/2004 a jeho rozsudkom z 29. februára 2008 (ďalej aj „napadnutý rozsudok okresného súdu“), ako aj postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 100/2008 a jeho rozsudkom z 29. októbra 2008 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

Sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla:

„Žalobou zo dňa 28. 06. 2004 sa žalobca/sťažovateľ domáhal určenia vlastníckeho práva k pôvodnej pozemnoknižnej parcele č. 1765, ktorá mala pôvodne výmeru 4265 m² orná pôda, zapísaná na LV č. 272, k. ú. V., č. k. 17 C/150/2004.

Okresný súd v Prešove, č. k. 17 C/150/2004 rozsudkom žalobu zamietol a to tak, že na deň 22. 2. 2008 vytýčil pojednávanie, na ktoré sa nemohla dostaviť právna zástupkyňa z toho dôvodu, že tento deň mala dve pojednávania vo veci č. k. 28 C/300/2007 a pojednávanie vo veci č. k. 28 C/310/2007, a preto z dôvodu kolízie žiadala pojednávanie odročiť. Súd bez neprítomnosti žalobcu a právneho zástupcu rozhodol. V danom prípade nedal možnosť žalobcovi konať pred súdom a navrhnúť ďalšie dôkazy.

Proti tomuto rozsudku podala odvolanie žalobkyňa.

Krajský súd v Košiciach (správne má byť Krajský súd v Prešove, pozn.) rozsudkom z 25. 10. 2008 (správne má byť z 29. 10. 2008, pozn.), č. k. 3 Co100/2008-186 potvrdil rozsudok Okresného súdu v Prešove. Na vytýčené pojednávanie sme sa tiež ospravedlnili ako žalobkyňu tak isto aj právnu zástupkyňu z dôvodu kolízie pojednávaní na Okresnom súde v Prešove. Na prejednaní veci sme sa chceli zúčastniť, uvedená skutočnosť je zrejmá aj z našich podaní v uvedenej veci. Krajský súd nariadil vo veci pojednávanie, ale bez žalobkyne vo veci rozhodol tak, že potvrdil rozsudok Okresného súdu Prešove.

Rozsudkami bol porušený:

Čl. 48 ods. 2 Ústavy SR Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom.“

Ďalej sťažovateľka uviedla:

«Postup súdu ako štátneho orgánu pri prerokovaní a prejednaní vecí nerešpektoval ústavné právo „na prerokovanie vecí v prítomnosti účastníka konania“ (čl. 48 ods. 2 Ústavy SR). Právo byť prítomný na prerokovaní svojej veci aj v prípade, že konanie bolo vyhlásené za neverejné, rovnako ako právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, nemôže byť obmedzené ani zákonom. Znenie ustanovenia čl. 48 ods. 2 to neumožňuje. Z uvedeného vyplýva, že uvedené ustanovenie ústavy neposkytuje zákonodarcovi priestor na obmedzenie v ňom obsiahnutých práv a ani čl. 51 nevyníma čl. 48 z priamej pôsobnosti, t. j. realizovateľnosti priamo ex constitutione /PL. ÚS 14/1998 Nález z 22. júna 1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky/.

Osobná prítomnosť účastníka konania pred súdom je základným predpokladom úspešného uplatnenia daného práva, teda úspešného poskytnutia súdnej ochrany /PL. ÚS 14/1998 Nález z 22. 06. 1999/.

Na základe konaní na Okresnom súde a Krajskom súde v Prešove došlo k porušeniu práva a súdy konali bez účasti účastníka konania a nedali možnosť sa vyjadriť k dôkazom, ktoré boli dané na pojednávaní a tiež účastníčka konania sa nemohla vyjadriť k tomu, že čo chce ako dôkaz hlavne na okresnom súde vykonať.»

S poukazom na argumenty a tvrdenia uvedené v sťažnosti sťažovateľka žiada, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že „zo strany Okresného súdu v Prešove č. k. 17 C/150/2004 a Krajského súdu v Prešove, č. k. 3 Co 100/2008 došlo k porušeniu ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR na prerokovanie vecí v prítomnosti účastníka konania“.

Ďalej sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu, ďalej aby zrušil napadnutý rozsudok okresného súdu a aby prikázal okresnému súdu v predmetnej veci konať, a napokon aby sťažovateľke priznal náhradu trov konania.

Na základe žiadosti ústavného súdu zo 16. januára 2009 okresný súd predložil 29. januára 2009 sťažnosťou napadnutý spis vedený pod sp. zn. 17 C 150/2004.

Na základe výzvy ústavného súdu zo 16. januára 2009 krajský súd zaujal stanovisko k sťažnosti, v ktorom okrem iného uviedol:

«Predmetná vec napadla na Krajský súd v Prešove na odvolacie konanie dňa 14. 7. 2008 a bola zaradená pod vyššie uvedení sp. zn. 3Co 100/2008.

Po naštudovaní veci a zvládnutí jej skutkovej a právnej náročnosti bolo vo veci rozhodnuté dňa 29. 10. 2008.

Krajský súd v Prešove ako odvolací súd preskúmal napadnutý rozsudok i konanie mu predchádzajúce v zmysle zásad vyplývajúcich z ustanovenia § 212 O. s. p. (...). Viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania zistil, že odvolanie žalobkyne nie je dôvodné. Prvostupňový súd správne zistil skutkový stav veci a vec správne aj právne zdôvodnil. Odvolací súd sa stotožňuje v celom rozsahu s odôvodnením rozhodnutia, a preto vo veci nenariadil ústne pojednávanie (§ 214 ods. 2 O. s. p.). Na úradnej tabuli oznámil miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku (§ 156 ods. 3 O. s. p.).

K odvolacej námietke, že žalobkyňa, resp. jej právna zástupkyňa riadne požiadala o odročenie pojednávania v dňoch 11. 2. 2008 a 25. 2. 2008 z dôvodu kolízie pojednávania s inými pojednávaniami právnej zástupkyne žalobkyne, odvolací súd poznamenáva: Obsahom základného práva zaručujúceho právo každého, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom, nie je povinnosť súdu vyhovieť akejkoľvek žiadosti účastníka na odročenie pojednávania. Kolízia dvoch pojednávania v tomto istom termíne nie je akceptovateľným predpokladom uznania existencie „dôležitého dôvodu“ na riadne a včas vytyčené pojednávanie. Žalobkyňa, resp. jej právna zástupkyňa sa o termíne pojednávania nariadenom na deň 11. 2. 2008 dozvedela 19. 12. 2007 (č. 1. 131 spisu); teda v dostatočne dlhom časovom predstihu, kedy si veci mohla zariadiť tak, aby sa pojednávania zúčastnila. Odvolací súd podobne ako súd prvého stupňa tento dôvod (kolízia pojednávania) nepovažoval za dôležitý dôvod, a preto správne postupoval, ak nariadené pojednávanie viedol. Navyiac na pojednávaní nariadenom na deň 11. 2. 2008 súd len vypočul žalobkyňou navrhovanú M. M., či súhlasí so vstupom do konania na strane žalobcov (návrh žalobkyne sa nachádza na č. listu 133 spisu). Keďže navrhovaná účastníčka nesúhlasila so vstupom do konania, ďalšie dôkazy na uvedenom pojednávaní sa nevykonali. Súd na tomto pojednávaní vyhlásil uznesenie o nepripustení vstupu ďalších

účastníkov do konania na (strane žalobcu (§ 92 ods. 1 O. s. p.). Písomné vyhotovenie uznesenia z 11. 2. 2008, č. k. 17 C 150/2004-150 bolo právnej zástupkyňi žalobkyne doručené 19. 2. 2008 (č. l. 151 spisu). Proti uzneseniu súdu o nepripustení ďalších účastníkov na strane žalobcov nebolo podané odvolanie, a preto uznesenie nadobudlo právoplatnosť. Zo žiadnych iných podaní v konaní nevyplýva, aby žalobkyňa žiadala pripustiť vstup do konania na strane žalovanej M. M. a M. G. Z toho dôvodu je právne irelevantná odvolacia námietka žalobkyne, že „omylom“ žalobkyňa navrhla M. M. a M. G., aby vstupovali v konaní na strane žalobcu, keďže „títo mali vystupovať na strane žalovaných“. Na pojednávanie nariadené na deň 25. 2. 2008 bola žalobkyňa, resp. jej právna zástupkyňa volaná tiež s časovým predstihom dňa 14. 2. 2008 (č. l. 149 spisu). Na pojednávanie sa neustanovila, preto správne postupoval prvostupňový súd, ak vec pojednával v neprítomnosti žalobkyne, resp. jej zástupkyne, lebo nepovažoval za „dôležitý dôvod“ na odročenie pojednávania kolíziu dvoch pojednávaní v tom istom termíne.»

Vzhľadom na to, že citované stanovisko krajského súdu neobsahuje žiadnu novú relevantnú argumentáciu alebo skutočnosti, ktoré by neboli známe z napadnutého rozsudku krajského súdu a ústavným súdom vyžiadaného súvisiaceho spisového materiálu, považoval ústavný súd za nadbytočné, aby toto stanovisko zasielal na vyjadrenie sťažovateľke.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov konania.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Pri prerokovaní tej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namietala porušenie svojho označeného základného práva postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 150/2004 a jeho rozsudkom z 29. februára 2008, ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Toto ustanovenie limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že sťažovateľ má právo domáhať sa ochrany základného práva na ústavnom súde iba v prípade, ak mu túto ochranu nemôžu poskytnúť všeobecné sudy.

Z obsahu sťažnosti a súvisiaceho spisového materiálu vyplýva, že v právnej veci sťažovateľky o určenie vlastníckeho práva okresný súd zamietol jej žalobu potom, ako na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že z jej strany splnenie zákonom ustanovených podmienok vydržania nebolo preukázané.

Podaným odvolaním sa sťažovateľka domáhala, aby krajský súd napadnutý prvostupňový rozsudok zrušil, argumentujúc okrem iného tým, že okresný súd uskutočnil

vo veci dve pojednávania (11. februára 2008 a 25. februára 2008) napriek tomu, že na nich vopred ospravedlnila svoju neúčasť a žiadala o ich odročenie.

Z uvedeného vyplýva, že námietka porušenia základného práva sťažovateľky v podobe odvolania smerujúca proti rozhodnutiu okresného súdu bola predmetom rozhodovania krajského súdu. V rámci tohto inštančného postupu krajský súd ako súd odvolací rozhodnutie súdu prvého stupňa preskúmal a svoj právny názor vyjadril v potvrdzujúcom rozsudku z 29. októbra 2008.

Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy nebolo v jeho právomoci preskúmanie postupu okresného súdu preto, lebo jeho preskúmanie na základe podaného odvolania patrilo do právomoci krajského súdu. V súvislosti s namietaným porušením označeného základného práva je z ústavného hľadiska pre ústavný súd podstatné a určujúce len preskúmanie postupu krajského súdu (obdobne napr. m. m. III. ÚS 135/04, IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05). Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažnosť v časti smerujúcej proti postupu okresného súdu odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

V nadväznosti na uvedené treba za podstatu sťažovateľkinej sťažnosti pred ústavným súdom považovať tvrdenie, že k porušeniu jej základného práva na prerokovanie veci v jej prítomnosti podľa čl. 48 ods. 2 ústavy malo dôjsť postupom krajského súdu v konaní o odvolaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 100/2008. Jeho protiústavnosť spočíva podľa sťažovateľky v nevyhovení jej žiadosti o odročenie pojednávania „z dôvodu kolízie pojednávani na Okresnom súde v Prešove“ a prerokovaní veci bez jej účasti (vrátane vynesenia rozsudku z 29. októbra 2008). Aj pri prerokovaní tejto časti sťažnosti vychádzal ústavný súd z už spomínaného princípu subsidiarity vyplývajúceho z čl. 127 ods. 1 ústavy.

Podľa § 236 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Podľa § 237 písm. f) OSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak... účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Podľa ustálenej judikatúry všeobecných súdov vrátane Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť nesprávny procesný postup alebo nezákonné rozhodnutie súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Takýmto nesprávnym procesným postupom môže byť aj prerokovanie a rozhodnutie veci v neprítomnosti účastníka konania a jeho právneho zástupcu, ktorí požiadali zo závažného dôvodu o odročenie pojednávania (napr. rozsudok najvyššieho súdu z 27. februára 2000 vo veci sp. zn. 3 Cdo 16/01).

Proti namietanému pochybeniu krajského súdu v odvolacom konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 100/2008 spočívajúcom v prerokovaní veci bez prítomnosti sťažovateľky, čo vo svojich dôsledkoch predstavuje odňatie možnosti konať pred súdom, disponovala sťažovateľka dostupným a účinným právnym prostriedkom nápravy - dovolaním. Sťažovateľka ako účastníčka konania mohla tento mimoriadny opravný prostriedok proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 3 Co 100/2008 z 29. októbra 2008 uplatniť na základe zákona (Občianskeho súdneho poriadku). Ochranu sťažovateľkinmu základnému právu, ktorého porušenie namieta, by bol v danom prípade oprávnený, ale aj povinný poskytnúť najvyšší súd v odvolacom konaní.

Právomoc najvyššieho súdu preskúmať v danom prípade v rámci dovolacieho konania rozsudok krajského súdu sp. zn. 3 Co 100/2008 z 29. októbra 2008 (s možnosťou jeho zrušenia a vrátenia veci krajskému súdu na ďalšie konanie v prípade uznania opodstatnenosti argumentácie sťažovateľky týkajúcej sa procesného pochybenia krajského súdu) vylučuje právomoc ústavného súdu vo vzťahu ku krajskému súdu v tejto veci.

Podľa § 243b ods. 2 OSP v znení účinnom v relevantnom čase ak dovolací súd dôjde k záveru, že v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia nebol dostatočne zistený skutkový stav, uznesením zruší napadnuté rozhodnutie. Ak nesprávnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia spočíva len v nesprávnom právnom posúdení správne zisteného skutkového stavu, dovolací súd zmení napadnuté rozhodnutie.

Podľa § 243b ods. 3 OSP v znení účinnom v relevantnom ak má aj rozhodnutie súdu prvého stupňa vady, pre ktoré sa zrušilo rozhodnutie odvolacieho súdu, zruší dovolací súd aj toto rozhodnutie. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie, podľa povahy veci vráti vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, zastaví konanie, prípadne postúpi vec orgánu, do ktorého právomoci vec patrí.

V zmysle citovaných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku za predpokladu uznania opodstatnenosti argumentácie sťažovateľky o procesnom pochybení najvyšší súd v rámci dovolacieho konania súčasne so zrušením napadnutého rozsudku krajského súdu zruší v súlade s § 243b ods. 3 OSP aj napadnutý rozsudok okresného súdu a vec mu vráti na ďalšie konanie, alebo zruší iba napadnutý rozsudok krajského súdu, pričom však krajský súd pri preskúvaní postupu a rozsudku okresného súdu je viazaný právnym názorom najvyššieho súdu. V dôsledku uvedeného by bola v prípade využitia uvedeného mimoriadneho opravného prostriedku bez akýchkoľvek pochybností zabezpečená ochrana označeného základného práva, k porušeniu ktorého malo dôjsť v napadnutých konaniach pred všeobecnými súdmi.

Z uvedených dôvodov ústavný súd po predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť ako celok odmietol podľa § 25 ods. 2 uvedeného zákona pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. marca 2009